

УДК 330.341.1(477)

DOI 10.32342/2074-5354-2018-1-48-5

З.В. ЮРИНЕЦЬ,
доктор економічних наук,
професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Р.В. ЮРИНЕЦЬ,
кандидат фізико-математичних наук,
доцент Національного університету «Львівська політехніка»

Л.Й. ГНИЛЯНСЬКА,
кандидат економічних наук,
доцент Національного університету «Львівська політехніка»

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Обґрунтовано необхідність формування інноваційної інфраструктури на сучасному етапі інноваційного розвитку національної економіки. Виокремлено прогалини й помилки в розвитку інноваційної інфраструктури України. Виділено головні орієнтири втілення підходів щодо розвитку інноваційної інфраструктури та спрямування національної економіки в інноваційному руслі. Подано й обґрунтовано взаємозалежність і циклічність розвитку інноваційного процесу в країні в умовах розбудови інноваційної інфраструктури.

Ключові слова: *інноваційна інфраструктура, інноваційний розвиток, моделі, інноваційний процес, інноваційна стратегія.*

Постановка проблеми. Пошук нових рушійних сил прискорення економічної динаміки, адекватних сучасному стану розвитку світової економіки, постав перманентним завданням сьогодення, що пов'язано, насамперед, з вичерпанням факторів екстенсивного економічного розвитку. Прояв негативних тенденцій розвитку економіки України свідчить про відсутність системного підходу до управління інноваційним розвитком та процесами, призупинення стимулів до розбудови інноваційної інфраструктури. Така ситуація ініціює питання формування відповідних заходів на всіх рівнях управління, що стане ефективним інструментом розробки та втілення інструментів підвищення конкурентоспроможності економіки країни і стимулювання розвитку інноваційної інфраструктури.

Інноваційний розвиток постає єдиною передумовою забезпечення еконо-

мічної незалежності України, дає змогу подолати разючий розрив з передовими конкурентоспроможними державами. Це обґрунтовує актуальність розробки теоретичних і практичних засад формування заходів щодо розвитку інноваційної інфраструктури, врахування факторів підвищення конкурентоспроможності елементів інноваційної інфраструктури, урегулювання процесів інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням стратегічного інноваційного розвитку, формування інноваційної інфраструктури присвячено праці С. Валдайцева, Л. Водочека, Дж. Ван Дейна, П. Друкера, Г. Менша, Н. Новожилової [2], С. Оптнера [3], М. Портера, Т. Тейлора [5], Р. Фостера, Ф. Хайека, Д. Львова та ін. Серед українських науковців, які досліджували проблеми інноваційного розвитку та розбудови інноваційної інфра-

структури, потрібно назвати І.В. Алексєєва, О.І. Амошу, Ю.М. Бажала [1], Б.В. Буркинського, А.П. Гречан, М.П. Денисенка, Я.А. Жаліло, В.І. Захарченка, С.М. Ілляшенка, М.І. Крупку, О.О. Лапко, Б.А. Малицького, І.А. Маркіну, В.П. Семиноженка, Л.І. Федулову, І.Б. Чудаєва [4], О.М. Шкіня, А.І. Яковлева та ін.

На сьогодні створено вагому теоретичну базу для аналізу заходів формування та розвитку інноваційної інфраструктури, інструментів підвищення конкурентоспроможності елементів інноваційної інфраструктури. Разом з тим багато аспектів цієї проблеми розроблено недостатньо. Зокрема залишається дискусійним і таким, що потребує подальшого дослідження, питання встановлення взаємозалежності та циклічності розвитку інноваційного процесу в країні в умовах розбудови інноваційної інфраструктури.

Мета статті полягає у поглибленні теоретичного обґрунтування, викладенні результатів узагальнень та досліджень щодо науково-практичних аспектів формування та розвитку інноваційної інфраструктури на сучасному етапі інноваційного розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу. За останні роки в умовах державної підтримки були створені сотні об'єктів інноваційної інфраструктури. На сьогодні в регіонах України діє доволі невелика кількість різних організаційних форм інноваційної діяльності, таких як бізнес-інкубатори, інноваційні та науково-навчальні центри та центри інновацій і трансферу технологій, комерціалізації інтелектуальної власності тощо.

У межах державної програми підтримки малого та середнього підприємства створено інноваційні бізнес-інкубатори, кількість яких з роками коливалася. Діє більше сотні інноваційно-технологічних центрів і технопарків, виділяються кошти на створення нових технопарків. Водночас працює незначна кількість небанківських фінансово-кредитних установ і консалтингових фірм. А взаємозв'язок виробництва з наукою й надалі є доволі слабким. Частка науково-дослідних організацій, з якими здійсню-

ють співробітництво інноваційні підприємства, не перевершує 7%.

В Україні продовжують розвиватися центри трансферу технологій. На сьогодні трансфер технологій передбачає не лише передавання знань, а й перетворення їх в інноваційну технологію за активної участі як джерела цієї технології – реципієнта, так і кінцевого споживача продукту, виробленого завдяки інновації.

Важливу роль відіграють інноваційні центри та центри підтримки підприємства, діяльність яких спрямована на підтримку інновацій у різних сферах економіки, працюють відповідно до принципу оплати за кінцевий результат отриманого прибутку (не за право участі в інноваційному проекті).

Проведене дослідження інфраструктури інноваційної діяльності в Україні засвідчує суттєві недоліки і помилки, які проявляються у роз'єднаності та відсутності взаємоузгодженості елементів інноваційної інфраструктури. До недоліків нинішньої інноваційної інфраструктури варто віднести:

- нерівномірність розподілу об'єктів інфраструктури за регіонами;

- нестабільність чинного законодавства, наприклад, скасування непрямої державної підтримки технологічних парків (податкових пільг для виконавців проектів);

- нерівномірність у збільшенні кількості різних форм інноваційної діяльності (суттєве зростання кількості бізнес-інкубаторів і порівняно невелике зростання кількості кластерів, технопарків, індустріальних парків тощо);

- часткове відновлення податкових і митних пільг для виконавців проектів;

- звільнення від ввізного мита у разі імпорту в Україну для реалізації проектів технологічних парків нового устаткування, обладнання, комплектуючих, матеріалів, які не виробляються в нашій державі.

Серед головних напрямів втілення підходів до розвитку інноваційної інфраструктури та спрямування національної економіки в інноваційному руслі загалом є такі:

- підсилення інноваційного менталітету населення України, зокрема держав-

ного апарату управління, підприємницької спільноти;

- збалансування податкового навантаження для сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;

- спрямованість влади на розвиток сфери державно-приватного партнерства та інших форм співпраці в інноваційній діяльності;

- зростання обсягів інвестиційного забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності;

- реалізація ефективних дійових заходів та інструментів стимулювання інноваційної діяльності підприємництва, об'єктів інноваційної інфраструктури, зокрема вирішення питань у системі державних закупівель та замовлення, де чинне законодавство не сприяє надходженню інноваційної продукції;

- відхід від традиційної схеми залучення окремих об'єктів інноваційної інфраструктури (тобто наблизених, «своїх» осіб) до інноваційного процесу;

- підсилення організаційного та нормативного забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури;

- стимулювання витрат підприємств на НДДКР, впровадження на підприємствах новітніх інформаційних технологій;

- підвищення здатності об'єктів інноваційної інфраструктури до сприймання і готовності створення та впровадження технологічних, процесних інновацій, абсорбції інновацій;

- посилення здатності підприємств до запозичення й освоєння, адаптації новітніх технологій;

- підвищення рівня платоспроможного попиту на інновації (в структурі попиту на інновації спостерігається спотвореність і гіпертрофованість через просте завезення інновацій з-за кордону);

- підвищення частки якісної освіти персоналу та менеджерів в інноваційній сфері;

- спрощення системи захисту інтелектуальної власності, роботи служб сертифікації інноваційної продукції, її виробництва.

Для розвитку інноваційної інфраструктури Україні потрібно обрати шлях інноваційного розвитку на основі ринкового про-

риву або інерційного розвитку імітаційного типу. Реалізація описаних вище моделей залежить від напрямку сценарію трансформації: інвестиційного та інерційного.

У випадку інерційного сценарію трансформація стикається з потребою вирішення чималого переліку найгостріших соціально-економічних питань: загальне технологічне відставання економіки, старіння основних фондів, зниження якості основного капіталу, низька заробітна плата у виробничій сфері економіки [5]. У разі впровадження інерційного сценарію неминучим в інтервалі 2007–2030 рр. є постійне зниження темпів економічного зростання до 4,4–5,3% на рік [2, с. 33–34]. За такої динаміки залишиться незмінним технологічний стан усіх секторів і галузей економіки.

Підґрунтя стійкого розвитку національної економіки закладене в інноваційній стратегії. Для цього варто обдуманно обрати і реалізувати її у перспективних нішах. Метою проведення змін у функціонуванні економіки, що має на мені розбудову інноваційної інфраструктури, є вдосконалення моделі інноваційного розвитку за напрямками: 1) нагромадження і створення нової якості людського капіталу; 2) збільшення та використання інноваційного потенціалу, зокрема інтелектуального; 3) розвиток системи суспільного виробництва на основі нових технологій; 4) формування відповідної суспільно-політичної, інституційно-правової й економічної структури (простору); 5) збільшення ефекту від капіталовкладень в інноваційне середовище, розбудову інноваційної інфраструктури; 6) забезпечення інноваційної орієнтації наукового поступу; 7) підвищення ефективності інноваційного процесу [1; 3; 4].

Особливим фактором, імпульсом до трансформації постає держава, яка формує й реалізує політичні установки перетворень економічної макросистеми. З точки зору ендогенності НТП на різних стадіях інноваційного процесу держави через циклічні властивості цього процесу виникають різноманітні комбінації його компонентів. Трансформації в одній сфері обумовлюють зміну в іншій, а отже, перетворення елементів національного інноваційного процесу має циклічні ознаки (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозалежність і циклічність розвитку інноваційного процесу в країні в умовах розбудови інноваційної інфраструктури*

Розроблено авторами.

Економічного зростання на нинішньому етапі можна досягти через забезпечення більш сприятливих умов ведення бізнесу для національних товаровиробників у сфері продукування товарів кінцевого споживання. Це викликатиме зменшення частки імпортової продукції та приведе до наповнення вітчизняного споживчого ринку товарами українського виробництва. Збільшення сукупного попиту на вітчизняні товари сприятиме збільшенню ВВП країни, а ринковий механізм почне у подальшому щораз активніше розподіляти вхідні ресурси на користь виробництва тих національних товарів, яких потребує споживач. Національна економіка, набувши певного запасу стійкості, обов'язково переміститься на новий щабель. Попит населення стимулюватиме вітчизняні підприємства до покращання споживчих властивостей товарів, існуючих на ринку, і виготовлення нових видів продукції.

Висновки. Інноваційні процеси, реалізовані відповідно до інноваційної стратегії, обумовлені системністю ознак, створюють умови для стимулювання інноваційного розвитку, формування інноваційної інфраструктури, конкурентоспроможного середовища для вироблення інноваційної продукції та послуг. Вибір моделі інноваційного розвитку своєчасний в умовах набуття якісно нових ознак глобалізаційного процесу, що зумовлює нові можливості науково-технологічного розвитку (досвід управління інноваціями, досягнення НТП) та нові суспільно-економічні ризики (сировинна та трудомістка спеціалізація, технологічна залежність). За сучасних умов доцільно обирати оптимальні пропорції формування та розвитку інноваційної інфраструктури, які у стратегічному наближенні дали б змогу рухатися холістично із синергетичним ефектом.

Список використаних джерел

1. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін / Ю.М. Бажал. – К.: Заповіт, 1996. – 240 с.
2. Новожилова Н.С. Развитие человеческого потенциала и формирование инновационной системы России / Н.С. Новожилова // Вестник РЭА. – 2010. – № 1. – С. 31–35.
3. Оптнер С.Л. Системный анализ для решения проблем бизнеса и промышленности: монография / С.Л. Оптнер; пер. с англ. С.П. Никанорова. – 2-е изд. – М.: Концепт, 2003. – 205 с.
4. Чудаєва І.Б. Механізм розвитку науково-технічних зон в Україні: монографія / І.Б. Чудаєва // Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, 2013. – 430 с.
5. Taylor Thompson N. What Markets Do and Don't Get About Innovation [Electronic resource] / Thompson N. Taylor // Harvard Business Review. – Access mode: <https://hbr.org/2013/09/what-markets-do-and-dont-get-about-innovation>

References

1. Bagal, U.M. (1996). *Ekonomichna teoriya technologicznych zmin* [Economic theory of technology change]. Kyiv, Zapovit, 240 p.
2. Novoszylova, N.S. (2010). *Razvitije czeloveczeskogo potenciala i formirovanije innovacionnoj sistemy Rosii* [Development of human potential and formation of Russian innovation system], *Vesnik REA* [Bulletin REA], no. 1, pp. 31-35.
3. Opner, S.L. (2003). *Systemnyj analiz dlya resheniy aproblem biznesa i promyshlennosti* [System analyzing for solution of business and industry problem], Moscow, Konzept, 205 p.
4. Czudaeva, I.B. (2013). *Mekhanizm rozvytku naukovo-tekhnichnykh zon v Ukraini* [Mechanism of development of science and technology zones in Ukraine]. Kyiv, Schidnojev-ropeyskij universytet ekonomiky i menedzmentu, 430 p.
5. Taylor Thompson N. What Markets Do and Don't Get About Innovation, Harvard Business Review. Available at: <https://hbr.org/2013/09/what-markets-do-and-dont-get-about-innovation> (Accessed 23 June 2017).

Аргументирована необходимость формирования инновационной инфраструктуры на сегодняшний этап инновационного развития национальной экономики. Выделены пробелы и ошибки развития инновационной инфраструктуры Украины. Отмечены главные ориентиры реализации подходов к развитию инновационной инфраструктуры и направления национальной экономики в инновационное русло. Предложены и обоснованы взаимозависимость и цикличность развития инновационного процесса в стране в условиях построения инновационной инфраструктуры.

Ключевые слова: инновационная инфраструктура, инновационное развитие, модели, инновационный процесс, инновационная стратегия.

The need for the formation of innovation infrastructure at the present stage of innovation development of the national economy has been substantiated. Weaknesses and mistakes in the development of Ukraine's innovation infrastructure have been singled out. The main guidelines for implementation of approaches to the development of innovation infrastructure and the direction of the national economy in the innovation channel have been highlighted. The interdependence and cyclicity of the development of the innovation process in the country in the context of the development of innovation infrastructure has been presented.

Key words: innovation infrastructure, innovative development, models, innovation process, innovative strategy.

Одержано 25.04.2018.